

Chambre des Représentants.

SÉANCE DU 15 DÉCEMBRE 1907.

Proposition de loi garantissant la liberté de conscience en matière d'inhumations.

DÉVELOPPEMENTS.

MESSIEURS,

La Chambre est saisie d'une proposition de loi de MM. Hellinckx et consorts, ayant pour but de « garantir la liberté de conscience en matière d'inhumations ». Cette proposition de loi, qui s'inspire de la législation française, se fonde sur ce principe que le matériel nécessaire aux inhumations fourni par les communes qui se chargent des transports funèbres « devra être constitué aussi bien en vue d'obsèques religieuses que d'obsèques dépourvues de tout caractère cultuel ».

Nous sommes pleinement d'accord sur ce point avec MM. Hellinckx et consorts.

Nous croyons, comme eux, qu'en cette matière la véritable neutralité ne consiste pas à imposer à tous le même matériel funéraire, mais à fournir à tous les moyens d'enterrer leurs morts, conformément à leurs convictions philosophiques ou religieuses.

Seulement, il nous sera permis de regretter que, dans leur exposé des motifs comme dans leur texte, les auteurs de la proposition Hellinckx paraissent n'avoir en vue que le seul cas où des administrations communales prétendent imposer à toutes les familles un matériel dépourvu d'emblèmes religieux. Aussi croyons-nous devoir proposer un texte plus général, qui vise également le cas où des administrations communales prétendraient imposer aux représentants du défunt un matériel, qui porterait les emblèmes d'une confession déterminée.

Sur ce point, d'ailleurs, nous ne pensons pas qu'il soit difficile d'arriver à un accord, et nous exprimons l'espoir que la Chambre sera unanime à consacrer un système qui donne une égale satisfaction aux croyants et aux incroyants.

Mais à un autre point de vue, la proposition de MM. Hellinckx et consorts nous paraît devoir être complétée par des dispositions additionnelles.

Tout d'abord, nous croyons devoir emprunter à la législation française la mesure contenue dans notre article 5, qui assimile les testaments relatifs au caractère des funérailles aux testaments contenant des dispositions quant aux biens.

D'autre part, nous estimons que, si l'on veut garantir la liberté de conscience, non plus seulement dans quelques grandes villes, mais dans tout le pays, il est indispensable que le transport et l'inhumation des morts soient érigés en service public.

Si nous n'avions à tenir compte que de nos préférences personnelles, nous proposerions que ce service soit exploité en régie par les administrations communales.

Mais on objecterait sans doute qu'il est difficile, sinon impossible, d'obliger toutes les communes à organiser la régie des enterrements.

C'est pourquoi, nous inspirant de la loi française de 1904, nous proposons de laisser le choix aux communes entre l'exploitation directe et la concession à des particuliers.

Mais, dans l'un et l'autre cas, ceux qui se chargent du service des inhumations sont tenus de se conformer à l'obligation légale de mettre à la disposition de la famille, ou des représentants du défunt, « un matériel constitué aussi bien en vue des obsèques religieuses de tout culte que d'obsèques dépourvues de tout caractère cultuel ».

On voit que notre proposition se fonde sur le même principe que celle de MM. Hellinckx et consorts. Elle se borne à la généraliser. Elle étend à toutes les communes du pays, sans leur imposer aucun sacrifice, le régime que la proposition Hellinckx applique seulement aux grandes villes. Tous ceux qui défendent celle-ci, au nom de la liberté de conscience, ne pourront que se féliciter, s'ils veulent être logiques, de son extension à toutes les communes du pays.

EMILE VANDERVELDE.

PROPOSITION DE LOI

**garantissant la liberté de conscience
en matière d'inhumations.**

ARTICLE PREMIER.

Le service extérieur des pompes funèbres est organisé par les administrations communales, soit directement, soit par entreprise. Ce service comprend le transport des corps, la fourniture des corbillards, brancards et draps mortuaires, ainsi que les fournitures et le personnel nécessaires aux inhumations et exhumations.

ART. 2.

Le matériel devra être constitué en vue, aussi bien d'obsèques religieuses de tout culte que d'obsèques dépourvues de tout caractère confessionnel.

Les représentants du défunt pourront demander notamment qu'une croix soit placée de façon apparente sur le corbillard ou le drap mortuaire, lorsque les obsèques religieuses comportent cet emblème, ou, si les obsèques sont dépourvues de caractère cultuel, que le corbillard ou le drap mortuaire ne porte aucun emblème religieux.

ART. 3.

Les représentants du défunt auront le choix de la classe de corbillard dont ils entendront faire usage, quels que soient l'heure à laquelle les obsèques auront lieu et le caractère que celles-ci revêtiront.

Ils n'auront d'autre obligation que celle de payer la taxe afférente à cette classe.

La présentation du corps à l'église ou au temple ne donnera lieu à aucune surtaxe.

WETSVOORSTEL

**tot waarborging van de gewetensvrij-
heid in zake van begrafenissen.**

ARTIKEL 1.

De uitwendige begrafenisdienst wordt door de gemeentebesturen ingericht, hetzij rechtstreeks, hetzij bij pacht. Deze dienst omvat : het vervoer van de lijken, het leveren van de lijkwagens, draagbaren en baarkleeden, alsmede van het personeel en al wat noodig is tot het begraven en ontgraven van lijken.

ART. 2.

Het materieel moet worden samengesteld zoowel met het oog op kerkelijke begrafenissen, tot welken eeredienst ook behoorende, als met oog op begrafenissen zonder eenig confessioneel karakter.

De vertegenwoordigers van den overledene kunnen inzonderheid vragen dat, op zichtbare wijze, een kruis worde geplaatst op den lijkwagen of op het lijkkleed, indien de kerkelijke begrafenis dit zinnebeeld medebrengt, ofwel dat de lijkwagen of het baarkleed geen enkel godsdienstig zinnebeeld drage, indien de begrafenis van alle kerkelijk karakter is ontbloot.

ART. 3.

Het komt aan de vertegenwoordigers van den overledene toe, te bepalen van welke klasse van lijkwagen zij willen gebruik maken, welk uur ook de begrafenis plaats heeft en op welke wijze ook zij geschiedt.

Ze zijn tot niets anders verplicht dan tot de betaling van de taxe verschuldigd voor deze klasse.

Voor het brengen van het lijk in de kerk mag geene bijtaxe worden geëischt.

ART. 4.

Le service des transports funèbres est gratuit pour les indigents.

ART. 5.

Tout majeur ou mineur émancipé, en état de tester, peut régler les conditions de ses funérailles, notamment en ce qui concerne le caractère civil ou religieux à leur donner et le mode de sa sépulture.

Il peut charger une ou plusieurs personnes de veiller à l'exécution de ses dispositions. Sa volonté, exprimée dans un testament ou dans une déclaration faite en forme testamentaire, soit par-devant notaire, soit sous signature privée, a la même force qu'une disposition testamentaire relative aux biens ; elle est soumise aux mêmes règles quant aux conditions de la révocation.

ART. 4.

De dienst van het lijkenvervoer is kosteloos voor de behoeftigen.

ART. 5.

Elke meerderjarige, of voor mondig verklaarde minderjarige, die bij uitersten wil kan beschikken, mag bepalen op welke wijze zijne begrafenis zal plaats hebben, met name wat betreft het daaraan te geven burgerlijk of kerkelijk karakter en de wijze van zijne teraardebestelling.

Hij kan één of meer personen gelasten te waken over de uitvoering van zijne beschikkingen. Zijn wil, bij testament of bij verklaring in den testamentairen vorm uitgedrukt, hetzij voor een notaris, hetzij bij onderhandsche akte, heeft dezelfde kracht als eene uiterste wilsbeschikking betreffende de goederen ; hij is aan dezelfde regelen onderworpen wat betreft de bedingen van herroeping.

E. VANDERVELDE,
A. MECHELYNCK.

Kamer der Volksvertegenwoordigers.

VERGADERING VAN 13 DECEMBER 1907.

Wetsvoorstel tot waarborging van de gewetensvrijheid in zake van begrafenissen.

TOELICHTING.

MIJNE HEEREN,

Bij de Kamer is aanhangig een wetsvoorstel, ingediend door de heeren Hellinckx en andere leden, « tot waarborging van de gewetensvrijheid in zake van begrafenissen ». Dit wetsvoorstel is opgevat naar de Fransche wetgeving en gaat uit van dit beginsel, dat het voor de begrafenissen noodig materieel, geleverd door de gemeenten die zich belasten met lijkenvervoer, « altijd moet worden samengesteld zoowel met het oog op kerkelijke begrafenissen als met het oog op begrafenissen die van alle kerkelijk karakter zijn ontbloot ».

Over dit punt zijn wij het volkomen eens met de heeren Hellinckx en medeleden.

Wij zijn er insgelijks van overtuigd dat, op dit gebied, de ware onzijdigheid niet bestaat in het opleggen van hetzelfde begrafenis-materieel aan allen, maar wel in het verstrekken aan allen van de middelen om hunne dooden te begraven overeenkomstig hunne wijsgeerige of godsdienstige overtuiging.

Doch het zij ons toegelaten er onze spijt over uit te drukken, dat in de toelichting van hun voorstel evenals in den tekst daarvan, de heer Hellinckx en zijne collega's het eenige geval schijnen te bedoelen, dat de gemeentebesturen zich het recht aanmatigen aan al de familiën een materieel op te dringen dat van elk godsdienstig zinnebeeld is beroofd. Daarom denken wij een meer algemeen tekst te moeten voorstellen, waarin insgelijks het geval wordt bedoeld dat de gemeentebesturen aan de vertegenwoordigers van den overledene een materieel mochten willen opleggen dat de zinnebeelden eener bepaalde belijdenis draagt.

Overigens denken wij dat wij omtrent dat punt gemakkelijk tot een akkoord kunnen komen, en wij drukken de hoop uit dat de Kamer eenparig een stelsel zal bekrachtigen dat gelijke voldoening schenkt aan geloovigen en ongelooovigen.

Doch wij achten dat het voorstel van de heeren Hellinckx en medeleden nog in een ander opzicht behoort te worden aangevuld door bijkomende bepalingen.

Eerstens, ontleenen wij aan de Fransche wetgeving den maatregel vervat in ons artikel 5, waarbij de uiterste wilsbeschikkingen betreffende de begrafenis worden gelijkgesteld met de testamenten behelzende bepalingen betreffende de goederen.

Anderdeels zijn wij van meening dat, wil men de gewetensvrijheid waarborgen, niet alleen in eenige groote steden, maar in het gansche land, het onontbeerlijk voorkomt dat het vervoer en het begraven van dooden een openbaren dienst uitmaken.

Maar men zou kunnen tegenwerpen dat het moeilijk, om niet te zeggen onmogelijk is, al de gemeenten te verplichten de begrafenis in beheer te nemen.

Daarom, de Fransche wet van 1904 tot leiddraad nemende, stellen wij voor, aan de gemeenten de keuze te laten tusschen rechtstreeksche onderneming door haar en verpachting aan bijzondere personen.

Doch, in het een zooals in het ander geval, zijn degenen die zich met den begrafenisdienst belasten, er toe gehouden deze wettelijke verplichting na te komen : ter beschikking van de familie of van de vertegenwoordigers des dooden een materieel te stellen, dat is ingericht zoowel met het oog op kerkelijke begrafenis, van welken eeredienst ook, als met het oog op begrafenis zonder eenig kerkelijk karakter.

Men ziet het : ons voorstel berust op hetzelfde grondbeginsel als dat van de heeren Hellinckx en andere leden. Het doet niets anders dan het algemeen maken. Tot al de gemeenten des lands, en zonder van haar eenige opoffering te eischen, strekt het een stelsel uit, dat het voorstel Hellinckx enkel op de groote steden toepaste. Al degenen die dit laatste verdedigen uit naam van de gewetensvrijheid, moeten, indien zij logisch willen handelen, er zich over verheugen dat het wordt uitgestrekt tot al de gemeenten des lands.

EMILE VANDERVELDE.

PROPOSITION DE LOI

garantissant la liberté de conscience
en matière d'inhumations.

ARTICLE PREMIER.

Le service extérieur des pompes funèbres est organisé par les administrations communales, soit directement, soit par entreprise. Ce service comprend le transport des corps, la fourniture des corbillards, brancards et draps mortuaires, ainsi que les fournitures et le personnel nécessaires aux inhumations et exhumations.

ART. 2.

Le matériel devra être constitué en vue, aussi bien d'obsèques religieuses de tout culte que d'obsèques dépourvues de tout caractère confessionnel.

Les représentants du défunt pourront demander notamment qu'une croix soit placée de façon apparente sur le corbillard ou le drap mortuaire, lorsque les obsèques religieuses comportent cet emblème, ou, si les obsèques sont dépourvues de caractère cultuel, que le corbillard ou le drap mortuaire ne porte aucun emblème religieux.

ART. 3.

Les représentants du défunt auront le choix de la classe de corbillard dont ils entendront faire usage, quels que soient l'heure à laquelle les obsèques auront lieu et le caractère que celles-ci revêtiront.

Ils n'auront d'autre obligation que celle de payer la taxe afférente à cette classe.

La présentation du corps à l'église ou au temple ne donnera lieu à aucune surtaxe.

WETSVOORSTEL

tot waarborging van de gewetensvrijheid in zake van begrafenissen.

ARTIKEL 1.

De uitwendige begrafenisdienst wordt door de gemeentebesturen ingericht, hetzij rechtstreeks, hetzij bij pacht. Deze dienst omvat : het vervoer van de lijken, het leveren van de lijkwagens, draagbaren en baarkleeden, alsmede van het personeel en al wat noodig is tot het begraven en ontgraven van lijken:

ART. 2.

Het materieel moet worden samengesteld zoowel met het oog op kerkelijke begrafenissen, tot welken eeredienst ook behoorende, als met oog op begrafenissen zonder eenig confessionneel karakter.

De vertegenwoordigers van den overledene kunnen inzonderheid vragen dat, op zichtbare wijze, een kruis worde geplaatst op den lijkwagen of op het lijkkleed, indien de kerkelijke begrafenis dit zinnebeeld medebrengt, ofwel dat de lijkwagen of het baarkleed geen enkel godsdienstig zinnebeeld drage, indien de begrafenis van alle kerkelijk karakter is ontbloot.

ART. 3.

Het komt aan de vertegenwoordigers van den overledene toe, te bepalen van welke klasse van lijkwagen zij willen gebruik maken, welk uur ook de begrafenis plaats heeft en op welke wijze ook zij geschiedt.

Ze zijn tot niets anders verplicht dan tot de betaling van de taxe verschuldigd voor deze klasse.

Voor het brengen van het lijk in de kerk mag geene bijtaxe worden geëischt.

ART. 4.

Le service des transports funèbres est gratuit pour les indigents.

ART. 5.

Tout majeur ou mineur émancipé, en état de tester, peut régler les conditions de ses funérailles, notamment en ce qui concerne le caractère civil ou religieux à leur donner et le mode de sa sépulture.

Il peut charger une ou plusieurs personnes de veiller à l'exécution de ses dispositions. Sa volonté, exprimée dans un testament ou dans une déclaration faite en forme testamentaire, soit par-devant notaire, soit sous signature privée, a la même force qu'une disposition testamentaire relative aux biens ; elle est soumise aux mêmes règles quant aux conditions de la révocation.

ART. 4.

De dienst van het lijkenvervoer is kosteloos voor de behoeftigen.

ART. 5.

Elke meerderjarige, of voor mondig verklaarde minderjarige, die bij uitersten wil kan beschikken, mag bepalen op welke wijze zijne begrafenis zal plaats hebben, met name wat betreft het daaraan te geven burgerlijk of kerkelijk karakter en de wijze van zijne teraardebestelling.

Hij kan één of meer personen gelasten te waken over de uitvoering van zijne beschikkingen, Zijn wil, bij testament of bij verklaring in den testamentairen vorm uitgedrukt, hetzij voor een notaris, hetzij bij onderhandsche akte, heeft dezelfde kracht als eene uiterste wilsbeschikking betreffende de goederen ; hij is aan dezelfde regelen onderworpen wat betreft de bedingen van herroeping.

E. VANDERVELDE,
A. MECHELYNCK.